

## **Powiatowy program opieki nad dzieckiem i rodziną oraz profilaktyki niedostosowania społecznego i przeciwdziałania przestępczości wśród dzieci i młodzieży na lata 2005 - 2007**

### **I. Wprowadzenie.**

Rodzina jest jedną z najbardziej uniwersalnych instytucji społecznych. Na instytucje rodziny mają wpływ wszystkie również negatywne i niekorzystne zjawiska jakie niesie cywilizacja. Wpływ negatywnych zjawisk zachodzących na różnych płaszczyznach w kraju na rodzinę – może prowadzić do jej dysfunkcyjności i wówczas możemy mówić o tzw. **rodzinach dysfunkcyjnych**. Zatem będą to rodziny z problemami, które jeśli w porę nie otrzymają wsparcia i pomocy mogą przekształcić się w rodziny patologiczne, a w tym przypadku mogą stanowić zagrożenie dla istniejącego ładu społecznego. Zagrożenia wiążą się z tym, że dorośli członkowie tych rodzin wchodzi w konflikt i odrzucają podstawowe wartości i normy społeczne, co w konsekwencji prowadzi do ich izolacji oraz fakt wychowywania w tych rodzinach dzieci, które stanowią przeciwieństwo dzieci wychowywanych w rodzinach funkcjonalnych. Dzieci z rodzin patologicznych często nawet nie są świadome tego, iż powielają negatywne zachowania rodziców. I to również stanowi zagrożenie dla przyszłych pokoleń.

W chwili obecnej rodziny polskie borykają się z najdotkliwszymi problemami jakimi są: bezrobocie, ubóstwo, bezdomność, alkoholizm, narkomania, niepełnosprawność. I z tych to względów najczęściej otrzymują pomoc i wsparcie.

Należy podkreślić, że dzieci i młodzież z uwagi na to, że są podatne na szereg zagrożeń – wymagają zapewnienia jak najlepszej ochrony, opieki i pomocy ze strony dorosłych, rodziców czy instytucji. Coraz częściej obserwuje się brak zainteresowania rodziców, zaś propagowany tak powszechnie konsumpcyjny tryb życia i upadek autorytetu szkoły powoduje, iż dzieci i młodzież łatwo ulegają wpływom środowiska rówieśniczego, sięgają po środki odurzające, wstępują do sekt, które w obecnych czasach stanowią dość duże zagrożenie. Systematycznie rośnie wskaźnik wchodzenia w kolizję z prawem osób młodych. Obniża się wiek sprawców przestępstw szczególnie o charakterze powszechnym / kradzież, włamanie, bójka /. Patologiczne postawy rodziców wobec swoich dzieci i stosowanie przemocy wobec nich mogą powodować negatywne zachowania dzieci i młodzieży. Dlatego też tak ważnym elementem polityki społecznej jest budowanie kompleksowego i spójnego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną. Realizacja założeń tego systemu wymaga ścisłej współpracy wielu podmiotów działających w sposób zharmonizowany zgodnie z ich kompetencjami.

### **II. Infrastruktura społeczna zabezpieczająca opiekę i wychowanie dzieciom i młodzieży na terenie powiatu krasnostawskiego – stan obecny.**

#### **1. Formy zabezpieczenia opieki i wychowania dzieciom i młodzieży.**

##### **1/ placówki opiekuńczo-wychowawcze, w tym:**

- **Zespół Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych w Krasnymstawie** – jednostka organizacyjna samorządu powiatowego. Ilość miejsc – 50. Placówka realizuje zadania zarówno placówki socjalizacyjnej, jak i placówki interwencyjnej. Zabezpiecza opiekę i wychowanie dzieciom i młodzieży w wieku od 2 do 18 lat, a w przypadku kontynuowania nauki do czasu jej ukończenia. W ramach placówki socjalizacyjnej utworzona została poza

siedzibą jednostki macierzystej tzw. **autonomiczna grupa usamodzielnień dla 10 dzieci w wieku od 13 do 18 lat**. Placówka znajduje się w fazie przekształcania z placówki socjalizacyjnej na zespół placówek z jednoczesnym rozszerzeniem jej działalności o zadania placówki interwencyjnej oraz w fazie prac adaptacyjnych i przystosowujących do osiągnięcia standardów z zakresu opieki i wychowania. Planuje się także tworzenie samodzielnych grup mieszkaniowych w ramach placówki socjalizacyjnej.

- **Niepubliczny Zespół Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych w Tuligłowach** – jednostka organizacyjna Zgromadzenia Sióstr NMP – Prowincja Łódzka. Ilość miejsc – 45. Placówka realizuje zadania zlecone przez powiat z zakresu opieki i wychowania nad dziećmi i młodzieżą w wieku od urodzenia do 18 lat, a w przypadku kontynuowania nauki do czasu jej ukończenia.
- **Ognisko Wychowawcze w Krasnymstawie** – jednostka organizacyjna samorządu powiatowego. Placówka dziennego pobytu dysponująca również 10 miejscami hostelowymi. Przeznaczona dla dzieci i młodzieży w wieku od 5 do 18 roku życia. Uczestnikami zajęć organizowanych w ognisku są dzieci i młodzież pochodzące z rodzin ubogich, dysfunkcyjnych i niewydolnych wychowawczo. Celem placówki wsparcia dziennego jest organizowanie czasu wolnego i zajęć o charakterze pozaszkolnym dla dzieci i młodzieży. Formy działalności to: zajęcia sportowo-rekreacyjne, terapeutyczne, muzyczne, nauki jazdy konnej, informatyczne, pomoc w nauce. Charakter zajęć organizowanych w ognisku odpowiada zapotrzebowaniom i zainteresowaniom ich uczestników. Zajęcia mają na celu zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży. Mają także charakter profilaktyczny i wpływają na ograniczenie przestępczości wśród dzieci i młodzieży. Coraz większa liczba dzieci i młodzieży korzystających z oferty ogniska świadczy o właściwym kierunku i faktycznych potrzebach, tudzież formach zapewnienia pomocy dzieciom i młodzieży. Dotychczasowa działalność ogniska przekłada się także na coraz lepsze wyniki w nauce osiągnięte przez uczestników zajęć. Praca ogniska to także praca z rodzicami dzieci i młodzieży uczęszczających na zajęcia.

## **2/ Dom Pomocy Społecznej w Krasnymstawie, w tym:**

- dla niepełnosprawnych intelektualnie dzieci i młodzieży. Jest to placówka samorządu powiatowego, zabezpieczająca opieką całodobową. W ofercie placówki znajduje się: rehabilitacja, terapia, hipoterapia oraz nauka i zajęcia rewalidacyjne / w przypadku osób zakwalifikowanych do tej formy pomocy /. Placówka oferuje pomoc rodzicom, którzy nie potrafili bądź nie mogą czy też nie potrafią sprostać problemom powstałym w związku z niepełnosprawnością dziecka. Stąd też możliwość skorzystania z pomocy tej placówki pozwala im dalsze pełnienie swoich ról społecznych a ich dzieciom daje szansę na rozwój, rehabilitację i integrację społeczną oraz kontakty rówieśnicze. Jest to jedna z form wyjścia naprzeciw oczekiwaniom i potrzebom rodzin, które wymagają wsparcia i pomocy.

## **3/ specjalistyczne placówki opiekuńczo-rehabilitacyjne dla dzieci i młodzieży, w tym:**

- **Ośrodek Terapeutyczno-Rehabilitacyjny dla Dzieci Niepełnosprawnych w Krasnymstawie**. Ośrodek prowadzony i finansowany jest przez Stowarzyszenie Integracyjne *Magnum Bonum* w Krasnymstawie. Pomoc ośrodka skierowana jest do rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi. Zakres świadczeń to – nauka, wychowanie, rehabilitacja w bardzo szerokim aspekcie i o wysokim standardzie. Jest to placówka dziennego pobytu. Z oferty ośrodka korzysta 60 dzieci i młodzieży zarówno z terenu powiatu krasnostawskiego, jak i ościennych. Rodzice dzieci korzystających z oferty ośrodka nie ponoszą żadnych kosztów z tym związanych. Codziennie dzieci dowożone są na zajęcia środkami transportu stowarzyszenia. Oferta ośrodka skierowana jest także do społeczności lokalnej szczególnie w

zakresie poradnictwa i rehabilitacji poprzez utworzenie przy ośrodku poradni rehabilitacyjnej.

#### **4/ rodziny zastępcze, w tym:**

- jedną z najczęściej spotykanych form pozainstytucjonalnego zabezpieczenia opieki i wychowania dzieciom i młodzieży jest rodzina zastępcza. Na terenie powiatu krasnostawskiego funkcjonuje ogółem - 40 rodzin zastępczych, z czego 37 spokrewnione a 3 niespokrewnione z dzieckiem. Rodziny zastępcze zapewniają opiekę dzieciom i młodzieży w warunkach zbliżonych do rodziny naturalnej dziecka. Stopień pokrewieństwa w tym przypadku jest dość bliski, najczęściej osoby sprawujące funkcję rodziny zastępczej to dziadkowie bądź rodzeństwo, bądź wujostwo. Rodziny zastępcze właściwie funkcjonujące dają szansę dzieciom na normalny wzrost emocjonalny, zachowanie więzi rodzinnych, zapewniają pełną integrację ze społecznością lokalną, normalne funkcjonowanie w środowisku i pełnienie ról społecznych oraz eliminują możliwości ewentualnej izolacji społecznej. Stąd też ta forma sprawowania opieki jest jedną z najbardziej pożądanых.

W konkluzji należy stwierdzić, że mimo, iż instytucjonalna forma pomocy i opieki oferowana dzieciom i młodzieży jej potrzebującym oraz ich rodzinom jest potrzebna i niekwestionowana - jednakże najbardziej efektywne są pozainstytucjonalne formy zapewnienia opieki, wychowania oraz wsparcia dzieci i ich rodzin prowadzące do skuteczniejszej i pełnej integracji ze środowiskiem lokalnym, do lepszego i w większym stopniu zapobiegania niedostosowaniu społecznemu dzieci i młodzieży niż stereotypowa pomoc instytucjonalna.

### **III. Potrzeby budowanego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną dla powiatu krasnostawskiego.**

#### **1. Zintensyfikowanie rozwoju środowiskowych form pomocy dzieciom i rodzinom, w tym:**

- 1/ niespokrewnionych z dzieckiem zawodowych rodzin zastępczych,
- 2/ mieszkań chronionych dla usamodzielnianych wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych,
- 3/ zwiększenie ilości mieszkań bądź ilości miejsc w autonomicznych grupach usamodzielnienia dla wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych,
- 4/ utworzenie ośrodka interwencji kryzysowej / po wnikliwej analizie potrzeb w tym zakresie /,
- 5/ tworzenie środowiskowych świetlic terapeutycznych dla dzieci, młodzieży i ich rodzin,

#### **2. Harmonizacja współpracy podmiotów działających na rzecz dziecka i rodziny, w tym:**

- 1/ zwiększenie udziału służb społecznych w postępowaniu przed sądem do spraw nieletnich stanowiącym o dalszych losach dziecka i rodziny / powołanie bądź reaktywowanie punktów informacyjno -opiniotawczych przy sądach w sprawach nieletnich / ,
- 2/ opiniowanie przez centrum pomocy rodzinie kandydatów i form do zapewnienia opieki i wychowania nad dziećmi i młodzieżą na potrzeby sądów do spraw nieletnich,
- 3/ uczestnictwo służb społecznych w realizacji programów prewencyjnych realizowanych przez odpowiednie służby zgodnie z ich kompetencjami na terenie powiatu,
- 4/ udzielanie poradnictwa specjalistycznego osobom i rodzinom szczególnie z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, poprzez utworzenie punktów konsultacyjnych lub wyznaczenie konkretnych osób do pełnienia tych obowiązków w sektorze służb społecznych na każdym

szczeblu samorządu terytorialnego,

5/ podejmowanie działań o charakterze zapobiegawczo-prewencyjnym zmierzających do zahamowania wzrostu przestępczości wśród dzieci i młodzieży,

6/ udzielanie wszechstronnej informacji o przepisach prawa rodzinnego i zabezpieczenia społecznego przez służby pomocy społecznej szczebla powiatowego i gminnego.

#### **IV. Kierunki działania oraz cele działania, które powinny doprowadzić do poprawy opieki nad dzieckiem i rodziną oraz profilaktyki niedostosowania społecznego i przeciwdziałania przestępczości wśród dzieci i młodzieży.**

##### **1. Poprawa sytuacji finansowej rodzin, w tym:**

- 1/ sukcesywne aktywizowanie osób i rodzin w celu podjęcia zatrudnienia, przekwalifikowania się i podjęcia zatrudnienia,
- 2/ uaktywnienie lokalnego rynku pracy,
- 3/ umożliwianie osobom niepełnosprawnym podjęcia pracy na wolnym rynku pracy, wsparcie finansowe dla rodzin z dzieckiem niepełnosprawnym,
- 4/ zachęcanie pracodawców / również w formie świadczeń finansowych/ do zatrudniania osób niepełnosprawnych,
- 5/ sukcesywne wpływanie na poprawę kondycji finansowej rodzin, poprzez ich aktywizację w zakresie doskonalenia zawodowego, jak i udzielanie wsparcia finansowego przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej szczebla gminnego,
- 6/ pomoc rodzinom w uzyskaniu samodzielności finansowej,
- 7/ zwiększenie przyrostu liczby miejsc pracy,

##### **2. Wychowanie młodego pokolenia, w tym:**

- 1/ poprawa dostępności i udzielanie pomocy rodzinom w wychowywaniu dzieci, w tym dzieci niepełnosprawnych,
- 2/ rozwój opieki i wychowania w ramach niespokrewnionych z dzieckiem zawodowych rodzinach zastępczych,
- 3/ poprawa w dostępności dzieci i młodzieży do szkół średnich i wyższych,
- 4/ rozwój pozalekcyjnych i pozaszkolnych form opieki, pomocy i wychowania,
- 5/ rozwój poradnictwa specjalistycznego wspierającego wychowanie, edukację dzieci, młodzieży i ich rodzin,
- 6/ zwiększanie organizacji pozarządowych w udziale edukacji, rehabilitacji i nauki dzieci i młodzieży oraz ich rodzin,
- 7/ przeciwdziałanie zjawiskom patologii wśród dzieci i młodzieży,
- 8/ przygotowanie dzieci i młodzieży do pełnienia funkcji rodzinnych i społecznych,
- 9/ tworzenie rynku mieszkań chronionych i usamodzielnień dla wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych,
- 10/ sukcesywne podnoszenie standardów opieki i wychowania w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Tworzenie samodzielnych grup mieszkaniowych w celu przygotowania dzieci i młodzieży do samodzielnego życia.
- 11/ poszukiwanie kandydatów do pełnienia funkcji rodzin zastępczych w różnych formach, np. niespokrewnionych z dzieckiem zawodowych rodzin zastępczych, pogotowia opiekuńczego, rodzinnego domu dziecka,
- 12/ zapewnienie bezpieczeństwa dzieciom i rodzinom w stosunku, do których stosowana jest przemoc fizyczna i psychiczna / przemoc domowa /.

| Cele                                                                                                                                                               | Działania                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Odpowiedzialni oraz współrealizatorzy                                                                                                                                                              | Termin realizacji                                                                                                                                           | Finansowanie                                                                                                                                          |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1. Poprawa sytuacji finansowej rodzin.                                                                                                                             | 1. Wspieranie tworzenia nowych miejsc pracy, w tym dla osób niepełnosprawnych.<br>2. Inspirowanie aktywności zawodowej osób i rodzin dotkniętych szczególnie długotrwałym bezrobociem.                                                                                                                                                                                                                                                             | 1. Samorząd powiatowy.<br>2. Powiatowy Urząd Pracy.<br>3. Organizacje pracodawców i pracodawcy niezrzeszeni oraz organizacje pozarządowe.                                                          | 2005-2007 – praca ciągła                                                                                                                                    | – programy rządowe, pracodawcy, PFRON                                                                                                                 |
| 2. Wychowanie młodego pokolenia., w tym:<br>1/ pomoc rodzinie w wychowaniu,                                                                                        | 1. Rozwój środowiskowych form pomocy dzieciom i rodzinie, w tym:<br>1/ niespokrewnionych z dzieckiem zawodowych rodzin zastępczych,<br><br>2/ tworzenie rodzinnych domów dziecka,<br><br>3/ utworzenie pogotowia rodzinnego,<br><br>4/ tworzenie świetlic terapeutycznych,<br><br>5/ przekształcanie placówek opiekuńczo-wychowawczych w placówki wielofunkcyjne i wielozadaniowe,<br>6/ podnoszenie standardów placówek opiekuńczo-wychowawczych, | powiat samorządowy, PCPR, miejskie i gminne ośrodki pomocy społecznej, media lokalne,<br><br>jak wyżej<br><br>jak wyżej<br><br>samorząd powiatowy, gminny, PCPR, lokalne ośrodki pomocy społecznej | praca ciągła<br><br>jak wyżej<br><br>jak wyżej<br><br>praca ciągła / do momentu zabezpieczenia potrzeb w tym zakresie – szczególnie na terenach wiejskich / | samorząd powiatowy<br><br>jak wyżej<br><br>jak wyżej<br><br>samorząd powiatowy, samorząd gminny, lokalne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych |
| 2/ tworzenie rynku mieszkań chronionych i usamodzielniań – szczególnie dla usamodzielnianych wychowanków z placówek opiekuńczo-wychowawczych i rodzin zastępczych, | 1/ pozyskiwanie lokali i środków finansowych w celu tworzenia rynku mieszkań chronionych i usamodzielniań dla wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych, w tym:<br>- pozyskanie lokali do adaptacji na potrzeby rynku mieszkań chronionych lub usamodzielniań,<br><br>1. adaptacja pozyskanych lokali dla potrzeb przyszłych mieszkańców,<br>2. zasiedlenie,                                                                                   | samorząd powiatu, samorządy gmin, organizacje pozarządowe                                                                                                                                          | praca ciągła – adekwatnie do potrzeb rynku                                                                                                                  | samorząd powiatowy, samorządy gminne. lokalne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych, organizacje pozarządowe                                   |
| 3/ przeciwdziałanie zjawiskom patologii wśród dzieci i młodzieży                                                                                                   | 1/ koordynowanie działań i monitoring procedury interwencyjnej wobec przemocy w rodzinie<br><i>Niebieskie Karty</i> ,                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Komenda Powiatowa Policji we współudziale sądu, PCPR i gminnych służb pomocy społecznej                                                                                                            | praca ciągła                                                                                                                                                | jak wyżej                                                                                                                                             |

Bezpośrednimi odbiorcami programu są dzieci i młodzież oraz ich rodziny. Szczególnie dzieci i młodzież z rodzin patologicznych, żyjących w niedostatku i ubóstwie oraz niewydolnych wychowawczo, którym należy zapewnić opiekę i wychowanie. Jednocześnie cele i działania programu ukierunkowane są do dzieci i młodzieży całkowicie lub częściowo pozbawionych opieki rodziców lub opiekunów prawnych szczególnie w zakresie organizowania dla nich opieki i wychowania w ramach rodzin zastępczych w różnych formach. Pośrednimi zaś beneficjentami będą rodziny dzieci i młodzieży, którym powiat zorganizował pomoc, opiekę i wsparcie w formach wskazanych w programie.

1. Aktywizacja osób i rodzin w zakresie poszukiwania pracy oraz zwalczania

- długotrwałych skutków pozostawania bez pracy a tym samym ograniczenie negatywnych skutków bezrobocia. Wyzwolenie inicjatyw dążących do wyjścia z izolacji, marazmu i wykluczenia społecznego oraz podwyższenia standardu życia.
2. Poprawa sytuacji materialnej rodzin i zwiększenie ich możliwości funkcjonalnych, tym samym zwiększenie dostępności dzieci i rodzin do nauki, kultury i placówek służby zdrowia.
  3. Minimalizowanie środowisk wykluczonych z powodu pozostawania bez pracy, ubóstwa, niepełnosprawności.
  4. Stworzenie normalnych szans emocjonalnych, egzystencjonalnych i rozwojowych dla dzieci i młodzieży całkowicie lub częściowo pozbawionych opieki rodziców poprzez organizację różnorodnych form pomocy ze szczególnym uwzględnieniem środowiskowych form pomocy.
  5. Maksymalne przygotowanie do życia w rodzinie i społeczeństwie wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych poprzez tworzenie autonomicznych mieszkań usamodzielnienia.
  6. Zapewnienie dzieciom i młodzieży właściwych warunków socjalno-bytowych zbliżonych do warunków domowych poprzez wyodrębnienie samodzielnych grup mieszkaniowych w ramach placówki socjalizacyjnej.
  7. Współudział w profilaktyce i zapobieganiu przestępczości wśród nieletnich. Zmniejszenie liczby osób nieletnich mających konflikt z prawem.
  8. Uaktywnienie i włączenie instytucji i organizacji pozarządowych w budowę jednolitego systemu zabezpieczenia opieki nad dzieckiem i rodziną.

Osiągnięcie założeń programowych oraz faktyczne i skuteczne rozwiązywanie problemów w dużej mierze zależy będzie od realizatorów programu, jak i ilości środków finansowych przeznaczanych przez powiat bądź pozyskiwanych na te cele z innych źródeł.